

4. Як Zoom став головним засобом спілкування епохи пандемії. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3012862-ak-zoom-stav-golovnim-zasobom-spilkuвання-epohi-pandemii.html> (дата звернення: 25.05.2020).

УДК 378.147:004

Богдан Гривнак

*к. філос. н., доцент кафедри
суспільних наук*

*Івано-Франківського національного
технічного університету
нафти і газу,*

Христина Кушецька

*студентка II курсу
спеціальності «Інформаційна*

*бібліотечна та архівна справа»
Івано-Франківського національного
технічного університету
нафти і газу*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Анотація. У статті досліджено використання технологій дистанційного навчання здобувачами вищої освіти. Визначено, що в умовах обмежень щодо фізичної присутності студентів у навчальних закладах, пов'язаних із запровадженням карантину, такі технології набули неабиякої популярності у всьому світі.

Розглянуто основні технології, за допомогою яких може здійснюватися комунікація учасників освітнього процесу в дистанційному режимі, таких як системи дистанційного навчання на базі навчальної платформи Moodle, електронна пошта, месенджери (Viber, Telegram), відеоконференції (Zoom, Google Meet, Skype), безкоштовний сервіс для дистанційного навчання Google Classroom тощо. Визначено їх переваги та недоліки, а також особливості застосування.

Проведено за допомогою соціальної мережі Instagram опитування серед учасників навчального процесу щодо рівня ефективності дистанційного навчання, особливостей використання тих чи інших методів комунікації, а також їх переваг та недоліків.

За результатами проведеного дослідження, на основі отриманих результатів опитування, висловлено окремі пропозиції щодо можливих шляхів вдосконалення процесу дистанційного навчання та підвищення його ефективності у майбутньому.

Зокрема визначено, що однією з головних проблем організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти, та і не тільки вищої, є те, що навчальний процес відбувається на різних платформах, а отже необхідна єдина платформа для проведення занять, яка має бути прийнята за результатами голосування здобувачів вищої освіти, викладачів та адміністрації, принаймі, на рівні навчального закладу, якщо не держави загалом. Крім того, висловлено припущення щодо необхідності прийняття та використання свого роду «цифрового етикету» для уникнення непорозумінь та перешкод під час спілкування учасників дистанційного навчального процесу.

Ключові слова: *дистанційне навчання, відеоконференції, електронна пошта, Zoom, Skype, Viber, Moodle, Google classroom, Telegram, Instagram.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні у зв'язку з карантинном (поширення коронавірусної хвороби COVID-19) питання ефективної організації навчального процесу, зокрема у вищій освіті, є надзвичайно актуальним. Саме тому дедалі популярнішими стають інтерактивні дистанційні технології навчання. Основа цих технологій – інтенсивна та контрольована, самостійна робота студентів, які можуть навчатися у зручному для себе місці, за узгодженим розкладом під керівництвом педагогів-наставників, без відвідування закладів освіти. Дистанційна комунікація учасників освітнього процесу може здійснюватися через системи дистанційного навчання на базі навчальної платформи Moodle, за допомогою електронної пошти, месенджерів (Viber, Telegram), відеоконференцій (Zoom, Google Meet, Skype), форумів, чатів тощо.

Використання зазначених технологій покликане усунути проблему відсутності живого контакту між викладачами і студентами. Однак, практична реалізація дистанційного навчання не завжди відповідає очікуванням. У своєму дослідженні нам важливо було дізнатися чи забезпечується якісна освіта під час карантину, яким чином та наскільки ефективно вона реалізується, яка ситуація з організацією дистанційного навчання та які проблеми виникають у студентів та викладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, дослідження стану та перспектив розвитку дистанційного навчання досліджувались і раніше, тому кількість публікацій із даної тематики доволі значна. Нашу ж увагу привернули праці К. Жучені, О. Онищенко, І. Совсун, Г. Федосєєвої Я. Яким та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз ефективності використання технологій дистанційної освіти у закладах вищої освіти, зокрема, особливості окремих їх видів, переваги та труднощі їх застосування в умовах карантину.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дистанційна освіта останнім часом обговорюється в суспільстві так само активно, як і коронавірус. Навчальні заклади у всьому світі перейшли на дистанційну

форму навчання, щоб створити безпечні умови для своїх учнів та студентів. «Епідемія коронавірусу стала краш-тестом не лише для медицини, а й для освіти», – зазначає у своїй статті О. Онищенко[4].

Здавалось би, що дистанційне навчання для студентів не надто відрізняється від традиційного: викладачі надсилають завдання та матеріали для опрацювання, встановлюють кінцевий термін їх виконання, а студенти надсилають виконану роботу для перевірки. Однак, тоді ще заступниця міністра освіти України, Любомира Мандзій зазначала: «Чинна нормативна база, що регулює питання дистанційного навчання в Україні, є застарілою і не відповідає вимогам часу» [5]. Через це багато студентів та викладачів зіштовхнулися із певними труднощами, адже рівень, перш за все технічний, в закладах вищої освіти України дуже неоднорідний. Для належної організації навчального процесу потрібні електронні ресурси, система проведення занять та контролю знань і бажано, щоб це все було зібране на одній платформі. Багато що залежить від якості Інтернет-зв'язку, навичок володіння викладачами цифровими технологіями і станом забезпечення технічними засобами студентів. Саме тому якість навчання на відстані може бути дуже неоднорідною.

Варто зазначити, що значна частина викладачів сьогодні організують віддалене навчання за допомогою технології відеоконференцій (зазвичай це Skype або сервіс Zoom).

Можливостей Skype достатньо для потреб онлайн-навчання. Можна давати пояснення та ставити запитання віч-на-віч, надсилати файли, переписуватися у чаті, показувати презентації, відтворювати аудіо і відео у режимі демонстрації екрану. Однак, сьогодні Skype перестав бути безальтернативним. Поступово викладачі і студенти переходять на інші, зручніші для них платформи, зокрема, дуже популярними є різноманітні месенджери [2].

Останнім часом різко зросла популярність сервісу Zoom. Перевагами цієї технології є: якість відео та аудіо; демонстрація екрану; викладач має змогу вибрати декілька учасників для одночасного показу екранів; доступна можливість коментарів; запис: після зустрічі відео доступне у форматі MP4, аудіо у форматі M4A, також зберігаються текстові повідомлення (чат). При цьому записи можна зберігати як на свій комп'ютер, так і у хмарне сховище Zoom; мобільні пристрої: можливість планувати і починати події, надавати доступ до входу [1].

Значною перевагою цієї технології, за словами студентів, є можливість зворотнього зв'язку, бо саме відсутність контакту з викладачем під час навчання за дистанційною формою викликає у здобувачів вищої освіти певний психологічний дискомфорт. Незважаючи на популярність та зручність роботи на платформі Zoom, все ж вона має свої недоліки, одним з яких є те, що програма недостатньо захищена від дій «хакерів» та безпосередніх учасників конференцій. Перші можуть як втрутитися в хід вашої розмови (такий вид атаки вже отримав назву Zoom-bombing), так і викласти її

відеозапис в загальний доступ. Другі – зберегти на свої комп'ютери записи конференцій, не питаючи дозволу інших учасників, та розповсюдити їх [1].

Іншим недоліком Zoom-технології є обмеження в часі на трансляцію заняття для тих користувачів, які користуються безкоштовним пакетом послуг. Для студентів плата за використання є дуже важливою.

Найпоширенішим же зв'язком між викладачами та студентами на початку запровадження карантину були групи у месенджері Viber, які здавалися на той час дуже зручними. Однак, цей менеджер зовсім не підходить для занять у групах, бо навіть конференції проходять без відео, що в принципі не є ефективним для дистанційного навчання. Тому багато викладачів відмовилися від використання Viber.

Робота на платформі Google classroom дає можливість колективної та індивідуальної роботи, дозволяє публікувати навчальні матеріали, проводити опитування, тести й створювати тематичні завдання, прикріплювати посилання на YouTube-канали, на яких є відеолекції. Google classroom є повністю безкоштовним. Його недоліком можна вважати обмеження в часі для виконання певного завдання, оскільки не всі студенти мають однаково якісний Інтернет-зв'язок.

Електронна пошта в дистанційному навчанні є чи не головним ресурсом обміну інформацією, адже викладачі і студенти можуть надсилати один одному файли із завданнями та виконаними роботами. Недолік її полягає в тому, що користувачі не завжди вчасно її переглядають, а через великий обсяг інформації, що надходить, файли можуть бути непрочитаними або навіть видаленими як спам. Крім того, відсутність відеозв'язку теж не додає переваг електронній пошті.

Найпоширенішими серед студентів є соціальна мережа Instagram та месенджер Telegram. На них активно спілкуються та обговорюють різноманітні завдання та теми. Однак, в дистанційному навчанні їх використовують рідко. Справа в тому, що ці засоби комунікації традиційно вважаються «молодіжними», а вибір каналу комунікації належить зазвичай педагогам.

Навчання під час карантину чітко продемонструвало рівень підготовленості учасників дистанційного освітнього процесу застосовувати новітні технічні засоби. Багатьом викладачам часто бракує знань і навичок для вибору онлайн-інструментів та їх використання. Тому дистанційне навчання, робота на онлайн-платформах – це своєрідний виклик для старшого та молодшого покоління. І від того наскільки добре зможуть вони порозумітися та співпрацювати залежатиме ефективність та якість знань студентів.

В межах нашого дослідження ми провели опитування в соціальній мережі Instagram серед учасників дистанційного навчання, здебільшого студентів, з приводу ефективності, переваг чи недоліків тих чи інших технологій, що використовуються для організації такого процесу. За результатами опитування нами було отримано наступні відповіді:

На питання «Чи виникали у Вас проблеми в процесі проведення електронних лекцій і семінарів?» Опитано 456 осіб :

– 42 % зазначили, що «проблем не було, лекції і семінари пройшли організовано»;

– 58 % респондентів відповіли, що «Часто виникають проблеми».

«Чи задоволені Ви роботою в Zoom?» Опитано 436 осіб:

– 20 % осіб зазначили, що «повністю задоволені»;

– 80 % «частково задоволені».

«Чи користуєтесь Ви програмою Skype під час дистанційного навчання?» Опитано 412 осіб:

– 21 % користувачів відповів «Так користуємось»;

– 79 % «Ні використовуємо сучасніші платформи».

«Чи виникали проблеми зі зв'язком під час відеоконференції в Zoom?» з 426 опитаних:

– 66% зазначили «Так»;

– 34% «Ні».

«Чи зручно Вам працювати у Viber під час дистанційного навчання?» з 405 опитаних:

– 37% відповіли «Ні»;

– 63% відповіли «Так»;

«Чи подобаються Вам лекції в YouTube?» з 387 опитаних:

– 29% «Так, дуже»;

– 71% «Взагалі не ефективні».

«Чи використовуєте Ви платформу дистанційного навчання Google classroom?» з 379 опитаних:

– 56% «Так»;

– 44% «Ні».

«Чи були ситуації, коли Ви вчасно не бачили відправлених завдань на електронну пошту?» з 372 опитаних:

– 71% «Таке буває часто»;

– 29% «Завжди вчасно бачу завдання».

«Чи просили викладачі перекинути ще раз виконані завдання, бо з надходженням великого обсягу повідомлень, вони не побачили ваших?» з 361 опитаної людини:

– 61% «Так»;

– 39% «Ні».

«Чи задоволені Ви можливостями інформаційної взаємодії з адміністрацією, викладачами і студентами, що навчаються дистанційно в Інтернет-середовищі?» з 357 опитаних:

– 39% зазначили, що «повністю задоволені»;

– 61% «частково задоволені».

«Чи бували ситуації, коли через відсутність Інтернету Ви не могли вчасно надіслати виконані завдання?» з 354 опитаних:

- 76 % «Так, бували»;
- 24% «Ні, я щасливчик».

В опитуванні зазначаються й інші проблеми з якими студенти зіткнулися під час навчання, а саме: труднощі вивчення навчального матеріалу в Інтернет-середовищі (76%); відсутність допомоги з боку викладача (69%); швидкий темп навчання, нестача часу на підготовку завдань (85%) від вибіркової сукупності опитаних у кількості 353 учасники дистанційного навчання.

В одній із статей І. Совсун поділилася тим, що «... Вал письмових робіт посилює стрес і психологічне навантаження, в якому студенти вже перебувають у зв'язку з карантинном та відсутністю звичної соціальної активності. А такий стан, своєю чергою, прямо корелює з рівнем засвоєння навчального матеріалу» [3]. Тому при проведенні опитування було зазначено й таке важливе питання:

«Чи задоволені студенти об'ємом і якістю отриманих знань за фахом під час карантину?» з 357 опитаних людей:

- 21% відповіли, що «повністю задоволені»;
- 43 % «частково задоволені»;
- 22 «зовсім незадоволені»;
- 14% утрималась від відповіді.

Висновки. Отже, навчання онлайн має багато переваг, але і чимало недоліків. І тому варто загадати не лише про нормативно-правову базу, над якою потрібно працювати посадовцям, чи про фінансування та забезпечення технічними засобами навчальних закладів. Необхідна тісна співпраця адміністрації навчальних закладів, викладачі і студентів. Практика останніх двох місяців показала, що налагодження такої співпраці потребує чимало зусиль, хоча, в кінцевому результаті компромісні рішення здебільшого знайдено.

Однією з головних проблем організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти, та і не тільки вищої, виявилось те, що навчальний процес відбувається на різних платформах, а технічні засоби студентів не завжди спроможні завантажити їх. Зважаючи на це, можна зробити висновки, що необхідна єдина платформа для проведення занять. На наш погляд, оптимальним буде рішення, прийняте за результатами голосування здобувачів вищої освіти, викладачів та адміністрації, принаймі, на рівні навчального закладу, якщо не держави загалом.

Також варто, на нашу думку, розробити правила стосовно того, яку інформацію слід повідомляти електронною поштою, а яку за допомогою платформ обміну повідомленнями (Viber, Telegram, Instagram і т. д.), домовитися про правила «цифрового етикету», зокрема, що до того як ділитися інформацією на платформах обміну повідомленнями, що краще підходить для дзвінків, електронної пошти чи відеодзвінків. Водночас доцільно встановити часові рамки для онлайн-спілкування і не очікувати, що

студенти чи викладачі мають реагувати на повідомлення поза робочим часом чи часом навчання.

Варто пам'ятати, що карантин – це стрес для кожного з нас. У цей час як ніколи потрібна підтримка один одного, командна робота та пошук таких компромісних рішень, які б забезпечили ефективний навчальний процес та якість здобутої освіти.

Список використаної літератури:

1. Онлайн пшеницю жала / Оксана Онищенко.–2020.–28 березня-3квітня [Електронний ресурс].–Режим доступу: https://dt.ua/EDUCATION/onlayn-pshenicyu-zhala-343566_.html
2. «Освіта не була готова до дистанційного режиму»: як карантин позначиться на якості знань / Ярина Яким [Електронний ресурс].–Режим доступу: <https://dyvys.info/2020/03/20/osvita-ne-bula-gotova-do-dystantsijnogo-rezhymu-yak-karantyn-roznachytsya-na-yakosti-znan/>
3. Навчання через Skype. Чого більше переваг чи перепон? / Ганна Федосєєва [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.prozno.pro/learning-from-skype-whats-better/>
4. Все про Zoom: як почати відеорозмову та не стати потім зіркою Інтернет / Катерина Жученя [Електронний ресурс].–Режим доступу: <https://happymonday.ua/vse-pro-zoom>
5. Обираючи дистанційне навчання, ми не повинні обирати між доступністю і якістю / Інна Совсун [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://dt.ua/EDUCATION/obirayuchi-distanciynе-navchannya-mi-ne-povinni-obirati-mizh-dostupnistyu-i-yakistyu-344794_.html
6. Як ви оцінюєте дистанційне навчання в університеті? / Христина Кушецька [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://instagram.com/kushetskaa?igshid=flyfhuxh3hs3>.

УДК 378:371.

Світлана Грушко

*к. філол. н., доцент кафедри перекладу
і теоретичної та прикладної
лінгвістики Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
ім. К. Д. Ушинського»*

ІНФОРМАТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТА

Анотація. У статті інформаційно-комунікативні технології розглядаються як сучасні методологічні підходи у площині лінгвокраїнознавства – напрямку розвитку лінгвістичної науки, що забезпечує процес оволодіння студентами іноземної мови у засвоєнні мовних знань і у формуванні умінь і навичок практичного користування іноземною мовою з урахуванням національно-мовної картини світу носіїв мови. Цей процес стає